

شناخت پتانسیل اقلیمی توریسم ورزشی در نوار ساحلی انزلی

دکتر بهمن رضانی

دانشیار جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

پریسا فروغی

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم

چکیده:

توریسم ورزشی شاخه جدیدی از اکوتوریسم است که بسیار مورد علاقه و استفاده مردم دنیا واقع شده است و آن به حرکتهای مختلف ورزشی به صورت فعال و یا غیر فعال (تماشاچی) و سفرهای پیش آمده در این رابطه را گویند هدف تحقیق شناسایی توانهای توریستی و تعیین محدوده مناسب زمانی جهت جذب گردشگر ورزشی در ساحل انزلی می باشد. روش بررسی در این تحقیق، استفاده از مدل کی و ومپلو (Vamplew & Kay) است که در این روش به بررسی ارتباط عناصر اقلیمی با فعالیتهای ساحلی ورزشی نظیر شنا، ورزشهای هوایی، فوتبال، چتر بازی و دوی جاده ای است. نتایج تحقیق نشان داد که در نوار ساحلی انزلی، ماههای خرداد، تیر، مرداد و شهریور شرایط مناسب اقلیم آسایش انسانی برای فعالیتهای ورزشی مهیا است، ماه خرداد مناسب جهت ورزشهای هوایی و شنا، ماههای تیر و مرداد جهت شنا و شهریور ماه دارای اقلیم مناسب جهت فوتبال ساحلی می باشد. نتایج این تحقیق می تواند به برنامه ریزان اجرایی و برنامه ریزی مطلوب محیطی در جهت حفظ محیط زیست و افزایش کارایی بیشتر در جذب طبیعت گردان و به صورت تخصصی به توریسم ورزشی کمک نماید.

کلمات کلیدی: طبیعت گردی، اکوتوریسم، توریسم

ورزشی، ساحل انزلی

مقدمه:

مناطق ساحلی از دیر باز مورد توجه گردشگران بوده است و آن از قابلیت های بالقوه و بالفعل اکوتوریستی هر ناحیه می باشند. محدوده های ساحلی با تلفیقی زیبا از دریا و ساحل، محیطی آرام بخش بوجود آورده اند که توانایی جذب گردشگران را از نقاط دور و نزدیک دارند. ورزشهای ساحلی نیز از جمله فعالیتهای مهم گردشگران است که در نواحی ساحلی، امکان اجرا دارد کرانه های ساحلی استانهای گلستان، مازندران و بویژه گیلان به طول حدود ۷۰۰ کیلومتر با برخورداری از جاذبه های متعدد طبیعی توریستی و همچنین داشتن سواحل شنی و مناظر زیبا و دل انگیز، می تواند یکی از بزرگترین کانونهای توریستی و گردشگری ورزشی ساحلی باشد این سواحل به خاطر برخورداری از عوامل مساعد طبیعی و آب و هوایی ویژه در تابستان، از جمله درجه حرارت مناسب، مدت آفتابی بودن روزها، درجه حرارت آب دریا، رطوبت نسبی، پوشش جنگلی و چشم اندازهای زیبای طبیعی و همچنین سهولت دسترسی به تهران و سایر نواحی پرجمعیت ایران شرایط

آیا در محدوده نوار ساحلی انزلی، با توجه به شرایط اقلیمی، قابلیت جذب توریسم ورزشی وجود دارد؟ بیشترین قابلیت در کدام نوع ورزش ساحلی است؟.

داده‌ها و روش کار:

از نقشه‌های توپوگرافی سازمان جغرافیایی و آمار هواشناسی ایستگاه‌های ساحلی انزلی، کسما، پونل، شاندرمن و پلمبرا در دوره آماری (۱۳۸۰-۱۳۷۰) استفاده شد از روش کی و وپلو (Vamplew & Kay) برای سنجش ماه‌های مطلوب و مناسب ورزشی استفاده شد این روش به بررسی ارتباط عناصر اقلیمی با فعالیت‌های ساحلی ورزشی نظیر شنا، ورزشهای هوایی، فوتبال، چتر بازی و دوی جاده‌ای پرداخته است جهت مقایسه دقت این روش، نتایج داده‌های این روش با روش بیکر، که نشان دهنده قدرت سردکنندگی هوای محیط می‌باشد نیز مقایسه شده است و برای مطالعات بیشتر می‌تواند با دیگر روشهای سنجش اقلیمی نظیر الگی (۱۹۷۳)، گیونی، اوانز و دمای موثر، فریتاس (۱۹۷۹ و ۱۹۸۵) و پیری (۲۰۰۰) و... نیز مورد مقایسه قرار گیرد.

کی و وپلو (۲۰۰۲) این روش را برای بررسی تاثیرات عناصر اقلیمی در یک گروه از ورزشها در انگلستان تحقیق و اجرا نموده‌اند در این روش پنج داده اقلیمی درجه حرارت، فشار هوا، باد، بارندگی و مه مورد بررسی قرار می‌گیرد و با تعیین بازه‌ای تقریبی میزان تاثیر گذاری هر کدام از این داده‌ها بر گروه‌های مختلف ورزشی در پنج دسته (تاثیرات خفیف، کم، قابل ملاحظه، مهم و زیاد) تقسیم شده است کی و وپلو تلاش کرده‌اند تا با ارائه این الگو زمان مناسب از لحاظ تعیین آسایش اقلیمی را برای انواع گوناگون و وسیعی از فعالیت‌های ورزشی ارائه نمایند تا با تغییرات اقلیمی در نواحی مختلف، بتوان از محدوده‌ی زمانی مناسب انجام این فعالیت‌ها آگاهی یافت (Kay & Vamplew 2002). با توجه به همخوانی این الگوی اقلیمی با اقلیم نواحی ساحلی گیلان، چند نوع از

برخوردراری از امکانات رفاهی و خدماتی و تاسیسات تفریحی، یکی از مساعدترین مناطق ایران برای توسعه صنعت گردشگری می‌باشد (بیک محمدی، ۱۳۸۵، ص ۵۱).

با توجه به پتانسیل موجود در محدوده نوار ساحلی، جذب اکوگردشگران، نظیر گردشگران ورزشی در محدوده ساحلی می‌تواند منبع مهمی جهت افزایش بهره‌وری و بهبود وضع موجود اشتغال ناحیه باشد. توریسم ورزشی در ایران مقوله‌ای نوپاست و با تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در اوایل سال ۱۳۸۳، کمیته توریسم ورزشی در سازمان میراث فرهنگی و گردشگری نیز تشکیل گردید، در مرداد ماه ۱۳۸۴ میان این سازمان و کمیته‌های ملی المپیک تفاهم نامه توریسم ورزشی امضاء شد (کیا کجوری و رود گرزاد، ۱۳۸۶، ص ۲). اما در سطح جهانی امروزه تمام موسسات بین‌المللی نظیر فدراسیون بین‌المللی ورزشها (IFS)، کمیته‌های ملی المپیک (NOCS)، کمیته‌های مدیریتی بازیهای المپیک (OCOGs) و دستور کار زیست محیطی ملل متحد (UNEP) و کمیسیون ورزشی و محیط زیست (IOC) در پیشرفت و ترقی دادن توسعه پایدار در ورزش و توسعه پایدار جهانگردی مطابق با ابعاد مختلف ملی، منطقه‌ای و جهانی مشارکت دارند (رجبی، ۱۳۸۵، ص ۲).

بررسی اولیه و مقدماتی امکان سنجی پتانسیل آسایش اقلیمی انسانی در استان گیلان با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) نشان می‌دهد که نواحی ساحلی آستارا، رضوانشهر تا کیشهر و لنگرود و رامسر از نظر مطلوبیت اکوتوریسم آسایش زیست محیطی ساحلی در سواحل گیلان از مزیت بیشتری برخوردار است و می‌توان با مطالعات تخصصی‌تر و سنجش کلیه ابعاد طبیعی و انسانی این مزیت را از بالقوه به بالفعل درآورد (رمضانی، ۱۳۸۵، ص ۷).

محدوده مورد مطالعه در این تحقیق، نوار ساحلی انزلی در استان گیلان می‌باشد، پرسش اصلی این تحقیق اینست که

ورزشهای ساحلی شامل شنا، ورزشهای هوایی، فوتبال، تحلیل در این تحقیق قرار گرفته‌اند جدول شماره (۲).
چتربازی و دوی جاده‌ای، انتخاب و مورد بررسی و تجزیه و

جدول شماره (۱): ارزیابی موضوعی تاثیر پارامترهای آب و هوایی بر یک طبقه از ورزشها با روش کی و ومپلو

ورزش	فشار هوا	دما	باد	بارش	مه
(Swimming) شنا	۱	۵	۲	۱	۱
(Aerial Sports) ورزشهای هوایی	۱	۵	۵	۱	۴
(Football) فوتبال	۲	۴	۳	۵	۴
(Parachuting) چتربازی	۲	۳	۳	۴	۴
(Athletics (Track)) دوی جاده‌ای	۲	۳	۵	۴	۴

میزان تاثیر عنصر اقلیمی: زیاد - ۵ مهم - ۴ قابل ملاحظه - ۳ کم - ۲ خفیف - ۱

بازه‌های این ۵ گروه به شرح زیر می‌باشند:

جدول شماره (۲): بازه‌های ۵ گروه اقلیمی مدل کی و ومپلو

میزان تاثیر گذاری	میزان اهمیت	مه	بارندگی	باد	فشار هوا	درجه حرارت
خفیف	۱	≥ 1	۳۰ - ۹۰	< 0.5	۱۰۰۵ - ۱۰۱۴	< 10
کم	۲	≥ 2	۹۰ - ۱۵۰	۰/۵ - ۱/۵	۱۰۱۲ - ۱۰۲۰	۱۰ - ۱۵
قابل ملاحظه	۳	≥ 3	۱۵۰ - ۲۰۰	۱/۳ - ۲	۱۰۲۰ - ۱۰۳۵	۱۵ - ۲۰
مهم	۴	≥ 4	۲۰۰ - ۳۰۰	۲ - ۲/۴	۱۰۳۵ - ۱۰۴۵	۱۰ - ۲۴
زیاد	۵	≥ 5	۲۰۰ >	۲ >	۱۰۴۵ >	۱۵ - ۲۴

روش بیکر که در سال ۱۹۷۲ بر اساس فرمول زیر به تهیه نقشه تحریکات بیوکلیمایی کشور آلمان پرداخته است که از اعتبار زیادی در سطح بین المللی برخوردار است.
در این فرمول CP میزان قدرت سرد کنندگی محیط با توجه به تفاوت بین دمای بدن و دمای هوا مشخص
گردیده است بر حسب میکرو کالری در ثانیه بر سانتی متر مربع است که شاخص تشخیص آن بر اساس جدول شماره ۳ می‌باشد، V سرعت باد بر حسب متر بر ثانیه و T معدل دمای روزانه بر حسب درجه سلسیوس می‌باشد.
$$Cp = (0.26 + 0.34) (36.5 - T)$$

جدول شماره (۳): درجات قدرت سرد کنندگی محیط و آستانه تحریک بیوکلیمایی بر حسب بررسی بیکر

نوع تحریک بیوکلیمایی	وضعیت هوا	قدرت سرد کنندگی
فشار	داغ، گرم، شرجی و نامطبوع	CP = 0 - 4
آسایش	گرم و قابل تحمل	CP = 5 - 9
آسایش	ملایم و مطبوع	CP = 10 - 19
تحریک ملایم	خنک	CP = 20 - 29
تحریک متوسط	سرد	CP = 30 - 39
به طور متوسط فشار دهنده	خیلی سرد	CP = 40 - 49

شدیداً فشار دهنده	سرد نامطبوع	CP = 50 - 59
غیر قابل تحمل	سرماى زیاد غير قابل تحمل	CP = 60 - 70

(کاویانی، ۱۳۷۲، ص ۶۳)

یافته‌ها و نتیجه گیری:

ماه‌های خرداد، تیر، مرداد و شهریور وجود دارد. با توجه به نتایج مدل کی و ومپلو، ماه خرداد مناسب جهت ورزش‌های شنا، فوتبال و ورزش‌های هوایی، ماه‌های تیر، مرداد و شهریور دارای اقلیم مناسب جهت ورزش‌های شنا و فوتبال است.

نتایج بررسی مدل کی و ومپلو و بیکر در جدول شماره (۴) نشان می‌دهد که با توجه به شرایط اقلیمی مناسب در ماه‌های مشترک در سواحل انزلی، زمان مناسب از لحاظ آسایش اقلیمی بیو کليمای انسانی و انجام فعالیتهای ورزشی حداقل چهار ماه در سال برای

جدول (۴): مقایسه آسایش ماهانه به روش بیکر، و مدل کی و ومپلو در انزلی

روش	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین	اسفند	بهمن	دی	آذر	آبان	مهر
بیکر	*	*	*	*	*	*	-	-	-	-	*	*
کی و ومپلو	*	*	*	*	-	-	-	-	-	-	-	-
ماه‌های مناسب	*	*	*	*	-	-	-	-	-	-	-	-

- برگزاری ورزشهای چندگانه، شامل شنا، دوچرخه سواری و دوی جاده‌ای در محدوده ساحلی انزلی.
 - برپایی کمپینگ‌های ورزشی جهت استقرار ورزشکاران در سطح ملی و بین‌المللی.
 - ایجاد تاسیسات مناسب به منظور برگزاری مسابقات ورزشی ساحلی در سطوح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی.
 - استفاده از افراد متخصص و آگاه به شرایط استاندارد محیط فعالیتهای ورزشی فضای باز از جمله جاده‌سازی استاندارد جهت دوی جاده‌ای، مسیر مناسب جهت دوچرخه‌سواری و ...
 - انتخاب چند محدوده به عنوان سایت‌های ورزشی در سواحل خارج از محدوده شهری، نظیر ساحل حسن رود و ساحل دیناچال به عنوان نقاط شروع توسعه گردشگری

با توجه به نتایج تحقیق می‌توان، چهار ماه از سال (خرداد، تیر، مرداد و شهریور) شرایط اقلیمی پایدار و مناسب آسایش بیوکلیماتیک انسانی برای توریسم ورزشی در ناحیه ساحلی انزلی وجود دارد. این دوره زمانی با توجه به ارزیابی اقتصادی آن، کمک به مدیران اجرایی و برنامه ریزان نموده تا به صورت بهینه اقدام نمایند در صورت داشتن ارزش افزوده مناسب قبل از ساخت و ساز، نیاز به مطالعات محیطی بوده تا از اثرات تخریب حداقلی برخوردار گردد. این ناحیه با توجه به شرایط محیطی و شرایط خشک و نیمه خشک کشور ایران می‌تواند در طول دوره گرم سال به عنوان یک ناحیه توریستی فرامنطقه‌ای عمل نماید در این رابطه می‌توان پیشنهادهایی ارائه داد:

۴- کاویانی، محمد رضا، ۱۳۷۲، بررسی و تهیه نقشه‌های زیست اقلیم انسانی ایران، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ش ۲۸.
۵- کیاکجوری، کریم و رودگر نژاد، فروغ، ۱۳۸۶، تورسیم ورزشی و توسعه اقتصادی.

6-Freitas, C.R., 1979, Human climates of northern China. Atmospheric Environment, 13, 71-77.

7- Freitas, C.R., Dawson N.J., Young A.A. and Mackey W.J., 1985a. 'Microclimate and heat stress of runners in mass participation events. Journal of Climate and Applied Meteorology, 24, 184-191.

8- Freitas, C.R., 1985b. 'Assessment of human bioclimate based on thermal response. International Journal of Biometeorology, 29, 97-119. De Freitas, C.R. and Symon L.V., 1987: A bioclimatic index of human survival times in the Antarctic. Polar Record, 23 (147), 651-659. De 9-Kay, J and Vamplew, W, 2002, Weather beaten: Sport in the British climate. (Mainstream publishing, Edinburgh).

10-Olgay, Victor, 1973, Design with climate, USA. Princeton.

11-Perry A. 2000 Tourism and recreation In Assessment of Potential effects and adaptations for climate change in Europe (ACACIA), University of East Anglia, p 217-227.

ورزشی و پیوند آنها با سایر سایت‌های ورزشی این محدوده، جهت توسعه کارایی سواحل انزلی تا رضوانشهر و قرار دادن آن در جریانات توسعه منطقه‌ای. ایجاد ارتباط بین این ناحیه و مناطق مستعد تورسیم ورزشی پیرامون آن در کل سواحل شمال و انجام مطالعات تکمیلی و تخصصی ورزشی در طول نوار ساحلی شمال.

- تشویق و تبلیغات مناسب جهت جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی.

- برگزاری جشنواره‌ها و همایش‌های اکوتوریستی و ورزشی برای معرفی توان محیطی.

منابع و مأخذ:

۱- بیک محمدی، حسن، ۱۳۸۵، سواحل جنوبی دریای خزر، مجله سپهر، دوره دوازدهم، شماره چهل و ششم.

۲- رجایی، محمدعلی و رجبی، آرزیتا، ۱۳۸۵، درآمدی بر تورسیم ورزشی و تاثیر آن بر توسعه شهرها، مجله تحقیقات جغرافیایی.

۳- رضانی، بهمن، ۱۳۸۵، شناخت نواحی آسایش زیست اقلیمی (بیوکلیماتیک) سواحل گیلان، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال سوم، شماره نهم.